

Dotazník pro rozhovor s Veronikou Stehlíkovou

- Proč se vaše organizace rozhodla organizovat edukační projekt? Jaká byla motivace?
- V čem je váš projekt specifický? Na jaký projekt navazujete, či v čem se formativně liší? (co ostatní dělají hůř nebo lépe, zahraniční inspirace)
- Jaké jsou vzdělávací cíle vašeho orálně-historického projektu? Jaké znalosti a dovednosti by si měli žáci osvojit?
- Jakou roli by podle Vás měla orální historie (zpovídání pamětníka) hrát během školní výuky?
- Jaký přínos má metoda Oral history oproti tradičnímu pojetí výuky dějepisu?
- Jaký pamětník je pro váš projekt z vašeho pohledu nejvhodnější?
- Jak účastníky projektu připravujete na emocionální náročnost zpovídání pamětníků? Seznamují se během projektu s etickými zásadami oral history výzkumu? Jak?
- Podle jakých kritérií určujete kvalitu studentských výstupů v projektu? Co je podle Vás kvalitním výstupem?
- Jaký pozitivní moment/zkušenost z praxe projektu vám utkvěla?
- Jaký negativní moment/zkušenost z praxe projektu vám utkvěla?
- Setkali jste se, popř. setkáváte se, s nějakými bariérami, či limity přijetí projektu ať už mezi pedagogy či žáky?
- Co považujete za nedostatek projektu? Vnímáte, že projekt má nějaká slepá či slabá místa?
- Jak se projekt od začátku proměnil, jak se proměnily cíle? Koncept vzdělávání Post Bellum obecně?
- Jak projekt propagujete?
- Jaká je vaše vize projektu do budoucnosti?

Rozhovor s Veronikou Stehlíkovou 25. května 2023

Pavlína Boháčková

Proč se Vaše organizace rozhodla organizovat edukační projekt, jaká byla motivace?

Veronika Stehlíková

Vlastně první edukační project Post Bellum byly příběhy našich sousedů. Vzniklo to takovým propojením, že úplně v začátku, ten projekt teď běží po desáté/jedenácté, bylo poměrně málo sběračů - to jsou ti, co nahrávají rozhovory s pamětníky a vznikl nápad, že by to mohly zkusit i děti, že by se vlastně objevili lidé a zaznamenaly se příběhy. Díky tomu jsme se propojili s Magdalenou Benešovou, která je aktuálně vedoucí vzdělávacího oddělení a která měla zkušenosti s těmito projekty od skautů, kde dělala skautský projekt, ve kterém se setkávaly děti s pamětníky. Prostě jsme to vyzkoušeli a zjistili, že to funguje velmi dobře, takže jsme ten projekt začali postupně dál nabízet. Zájem o něj byl poměrně velký, protože vlastně rozvíjí soft skills dětí, i kromě historického povědomí, které je důležité. Reálně je to velmi dobré síto na pamětníky, protože se objeví spousta příběhů, které tam nebyly. Z Příběhu našich sousedů se postupně odvíjely další a další věci, protože se na něj začali nabalovat lidé, kteří jsou metodicky zdatní. Magdalena Benešová je taky učitelka, takže začaly vznikat další projekty. Hodně dlouho běžící už jsou zážitkové workshopy. Pak přibýly čtenářské dílny, jedny z nejnovějších jsou kino příběhy, což je opravdu hodně historický formát, metodické sešity, kde se zpracovávají Příběhy našich sousedů, jakoby pamětnické příběhy. Ty se snažíme vracet do škol, kde je děti natočily.

Pavlína Boháčková

V čem je váš projekt specifický? Na jaký projekt navazujete, či v čem se formativně liší? Měli jste např. zahraniční inspiraci?

Veronika Stehlíková

Přiznám se, že já nevím, protože jsem u toho začátku nebyla. Ale je to tak, Příběhy našich sousedů opravdu kopírují metodiku toho, jak natáčejí rozhovory sběrači v paměti národa. Co mám srovnání třeba s člověkem v tísni, kde jsem pracovala předtím, tak je to ten rozdíl, že máme

opravdu síť regionálních koordinátorů. To znamená, že každý ten projekt má nějakého svého styčného důstojníka, který přináší know how a je opravdu poměrně poctivě proškolen v metodice a někdo na to dohlíží. Spousta jiných projektů nabízí třeba pracovní listy nebo metodiky online, jsou v tomhle pasivnější. A náš rozdíl je v tom, že opravdu máme hodně spolupracovníků, kteří ty informace předávají dál a je to mnohem víc na osobní bázi. V lepším kontaktu s učitelem.

Neznámý mluvčí 2

Jaké jsou vzdělávací cíle vašeho orálně-historického projektu, jaké znalosti a dovednosti by si žáci měli osvojit?

Veronika Stehlíková

My samozřejmě chceme přispět k historickému povědomí, aby se děti lépe orientovaly v moderních soudobých dějinách.

Obecně, aby měly nějakou první zkušenost s orální historií, občas jsme opatrní vůbec říkat orální historie, ale aby si zkusili natáčet pamětníka. Ale kromě toho, to je takový základ, proč po tom jdou i učitelé dějepisu, proč je projekt lákavý pro školy je, že víme, že ten projekt přispívá k rozvíjení mediální gramotnosti, což je jeden z našich velkých cílů. Protože děti nějakým způsobem pracují s natočeným materiálem, zpracovávají ho, vypráví ho.

A zároveň je tam velký přínos, což se vlastně ukázalo potom z evaluací učitelů a ukazuje se, že to skoro to dává na frak historickým znalostem, velký rozvoj soft skills. To znamená, že děti se zlepšují ve spolupráci v týmu, zlepšují se v time managementu, obecně se objevuje, že to bývá jejich první dlouhodobý úkol, který se snaží nějakým způsobem dokončit a zažít radost z toho, že něco dokončili. Vystupují na veřejnosti, často poprvé, obecně se učí formulovat, ať už v textu nebo naživo do rozhlasu, nebo do videa, svoje myšlenky. Tohle je hodně důležitý. Pak ještě zjišťujeme, že se zlepšují výrazně vztahy mezi učiteli a žáky a zlepšuje se klima ve třídě, což původně cílem projektu nebylo a jsme strašně rádi, že se tohle děje.

Pavčina Boháčková

Jakou roli by podle vás měla hrát orální historie (zpovídání pamětníka) během školní výuky?

Veronika Stehlíková

Já si myslím, že je to hrozně důležitá věc, protože co ještě nezaznělo je, že si myslím, že je hrozně důležité mezigenerační setkávání, ke kterému dochází poměrně málo. A vůbec to setkání s pamětníkem jako s jinou generací, u které většinou děti zjistí, že nakonec až tak odlišná není, nebo že jsou schopné najít společné téma, odbourává předsudky, které vůči sobě mají obě generace. To je hrozně důležité. Zároveň si myslím, že se nedá opomenout to, že až ve chvíli, kdy děti vidí, že pamětník zažil ty věci z dějepisné učebnice, ale je to pořád živý člověk, tak si vlastně uvědomí, jak strašně nedávno se to stalo. A díky pamětníkovi tam mají nějaké emoce, nějaký osobní příběh. To znamená, že události jsou pochopitelnější, nejsou to jenom suchá data z dějepisné učebnice. Takže si myslím, že i kdyby to bylo formou nějakých besed, tak pamětník ve výuce je vlastně hrozně důležitá věc. Buť pokud to může být v nějaké interaktivnější formě než klasický pamětník, co mluví před třídou, tak je to moc prima.

Pavlna Boháčková

Přemyslím, jestli se vůbec ptát na další otázku, protože mi přijde, že jste to už shrnula odpovědi, ale přeci jen. Jaký přínos má metoda Oral history oproti tradičnímu pojetí výuky dějepisu?

Veronika Stehlíková

Myslím si, že obecně vlastně i historie nebo dějepis trpí tím, že to může být pocitově nudná věc. Seznam dat, který moc nedává smysl. Mám pocit, že se moc neučí v kontextu, nejsou to příběhy, je to seznam, jenom nějaká historická osnova. A mám pocit, že ten pamětník je ten, kdo do toho dovede přinést opravdu osobní příběh, osobní zážitky, přidává barvu do toho, co prožíval, jak to prožíval, proč to prožíval. Myslím si, že to pomáhá pochopení historických souvislostí a zároveň si to děti lépe pamatují, protože ony sami to mají spojené s nějakou emocí.

Pavlna Boháčková

Jaký pamětník je pro váš projekt z vašeho pohledu nejvhodnější?

Veronika Stehlíková

To je hrozně složitá otázka, protože myslím, že se v tom lišíme v rámci týmu. Za mě osobně mám vlastně dva ideální typy pamětníka. Jeden je rodinný příslušník. Ten příběh nemusí být nutně

historicky hodnotný ve smyslu, že tam není tolik velkých dějin, ale přispívá ke zkoumání rodinné historie, opravdu je tam spěti s tím místem, kde děti žijí a k tomu objeví, že i babička doma, která jim peče koláče, vlastně zažila něco zajímavého, může jim to vyprávět, a to je spíše ten sociologický rozměr. Ten druhý typ je pak samozřejmě, když se podaří objevit nějakého zajímavého pamětníka, což v tuhle chvíli už se nejčastěji bavíme spíš o pamětnících normalizace, tak se to v tu chvíli lépe propojí s výukou dějepisu. Protože čím víc větších dějin, tím líp se to naváže na historické osnovy. A zároveň i vzhledem k tomu, že děti tedy zpracovávají nějaký výstup, tak čím víc je tam těchhle „tvrdých“ dat a nějakých hrdinských příběhů apod., tím líp se jim to zpracovává, je to pro ně vlastně jednodušší k uchopení. Dějiny každodennosti jsou vlastně pro patnáctileté žáky poměrně složitá disciplína, protože se v tom těžko orientuje a těžko se to interpretuje. Ale jsou prostě dva ideální typy.

Pavčina Boháčková

Jak účastníky projektu připravujete na emocionální náročnost zpovídání pamětníků? Seznamují se během projektu s etickými zásadami oral history výzkumu? Popřípadě jak?

Veronika Stehlíková

Není to úplně tak, že bychom je seznamovali s nějakými pravidly orální historie. My i někdy říkáme, že je to zjednodušená, velmi zjednodušená orální historie, někdy prostě jenom říkáme, že jdou natáčet pamětníka. Nicméně součástí workshopu, který každý tým před tím, než jde natáčet, absolvuje, workshop se jmenuje Jak natočit pamětníka a vede ho regionální koordinátor, je z půlky technická část, to znamená jak natáčet nahrávku, jak ovládat diktafon, že se má podepsat souhlas, že je potřeba nahrávku datovat a z druhé půlky je to nějaká metodická část. Tedy jak se správně ptát: klást otevřené otázky, nechat pamětníka mluvit, protože děti často dělají interview tak, že se pořád jenom ptají a pamětník říká ano, ne. V rámci tohoto workshopu se snažíme nasimulovat setkání s pamětníkem, to znamená připravit je na to, aby se slušně představili, že je třeba hezké, když přinesou dáreček, jak s tím nějak pracovat emočně. A snažíme se mluvit i o tom, že to může být nepříjemné, že by měli být citliví vůči pamětníkovi, pokud někoho dostanou do nějaké emočně náročné situace, samozřejmě by měli být připravení, že se to stane. Takže si

zkoušíme i to, že to může být nepříjemné. Třeba se jich ptáme, co budou dělat, když se pamětník bude hodně smát, nebo když se pamětník rozpláče v nějaké té situaci. Zároveň dbáme na to, že děti nikdy nejdou samy za pamětníkem, vždycky u nich musí být někdo dospělý, ať je to koordinátor nebo učitel. A víme, že oni jsou ta pojistka, protože děti prostě ne vždycky tu situaci správně pochopí, ne vždycky třeba pochopí odmítnutí pamětníka. To, co dospělý vytuší, např. že pamětník už se dostává do nějaké náročné situace, vlastně nechce, tak ty děti často nechápou. Takže snažíme se je na to připravit, ale zároveň ty situace jsou tak individuální, že to podle mě nejde nikdy.

Pavčina Boháčková

Podle jakých kritérií určujete kvalitu studentských výstupů v projektu? Co je podle Vás kvalitním výstupem?

Veronika Stehlíková

Těch výstupů je několik, ale ten základní, o kterém obvykle mluvíme jako o výstupu, je buď audio reportáž, video reportáž, animace nebo komiks. Má to nějaká technická kritéria, což je délka výstupu, samozřejmě, aby tam nebyly faktické chyby apod.

Co mně osobně přijde skvělé je, když děti zvládnou najít méně tradiční téma ve vyprávění pamětníka, to znamená, že spousta reportáží se týká srpna 68, to jsou ty klasické, tak když se jim podaří najít něco méně tradičního. Když jsou schopné to za pomoci učitele nebo koordinátora interpretovat a zasadit do kontextu a ideálně sami ještě nějakým způsobem okomentovat, proč vlastně zrovna tohle zpracovávají, nebo když k tomu, v případě video reportáže, přidají nějaké dobové materiály, ale opravdu adekvátní, protože často se v tom pletou. Takže za mě ta méně obvyklá témata historie nebo ta hodně regionální, což se často objevuje.

Pavčina Boháčková

Jaký pozitivní moment/zkušenost z praxe projektu vám utkvěla?

Veronika Stehlíková

Ten moment byl trochu smutný, ale ve finále byl pozitivní. Napadl mě, když jste se ptala na ty

emoční "výkyvy". Po natáčení koordinátor vede workshop Jak vyprávět příběh, kde dětem pomáhá se v té nahrávce vyznat, ideálně pokud na to má znalosti, tak třeba dodat historický kontext, byť to by měl dělat hlavně učitel. Spolu hledají osnovu výstupu, kterou budou zpracovávat. A já jsem jako koordinátorka měla skupinku holek, jako hodně pubertáčky, v tu chvíli hodně nalíčené a pořád si fotily selfička apod. Natáčeli paní v domově důchodců, která zažila někde na kraji Prahy, a teď se přiznám, že vůbec vlastně nevím kde, že se skrývala s rodinou za pražského povstání, když procházely zbytky wehrmachtu. Já si ten příběh pamatuji poměrně špatně, což je ostuda. A část lidí z té vesnice wehrmacht našel a popravil. A ona, teď si nejsem jistá, jestli ona je viděla, nebo viděla potom ty mrtvé, které se nějakým způsobem snažil zbytek vesnice identifikovat a pochovat. Ta paní to vyprávěla poměrně civilně, byla zřejmě zvyklá tu situaci vyprávět, v té době, já nevím, jestli jí bylo pět, taky to pořád víc znala z vyprávění.

A během toho workshopu, se vždycky ptám, abychom našli to, co děti ve vyprávění zaujalo, kde oni sami cítili emoce, jestli se u něčeho smáli, nebo u čeho jim bylo smutno. Protože v tu chvíli je tu situaci, která je vyprávěná natolik barvitě, možné použít do toho výstupu. A jedna z těch holek právě odpověděla: „No, tak jak tam byly ty mrtvý.“

A to je vlastně nedostatečné, tak jsem v tom začala rýpat a říkala, no a co k tomu chcete říct? Dovedete si to představit, co se vlastně stalo, jak se asi cítila, když teda viděla ty mrtvé, nebo některé z nich znala?

A já jsem v tu chvíli už asi měla nějaký historický odstup, protože mi to přišlo jako zajímavá situace, chtěla jsem ji vytěžit a vlastně jsem zapoměla, že to byly ještě malé holky, to byly sedmačky, prostě třináctileté holky. A jedna z nich, já jenom na ně tak koukám, měla úplně zalitý očička. Tak se ptám: stalo se něco? A ona odpověděla: "Vždyť je to hrozný, že ty lidi umřeli, to je hrozný, že to viděla." a hrozně se rozplakala. Vlastně to ale pro mě byl strašně zásadní moment, že i děti, u kterých to nevypadá, jsou vlastně schopné se do toho takhle strašně silně vcítit. Prostě jsem měla pocit, že to vlastně v tu chvíli dává smysl, protože to tak sedlo. Byť teda fakt pozitivní v tom důsledku, ale v tu chvíli to bylo šokující. Koukala jsem, vůbec jsem

nevěděla, co s ní mám dělat, protože tam najednou brečela nalíčená třináctiletá holka. Nějak jsme to pak samozřejmě ošetřili.

Pavína Boháčková

Jaký negativní moment/zkušenost z praxe projektu vám utkvěla?

Veronika Stehlíková

Já vlastně asi nemám negativní zkušenosti s těmi dětmi, ty většinou, i když to trochu flákají, se pak posnaží na té prezentaci a vždycky je vidět, že pro ně ten projekt něco znamenal. Nenarazila jsem na tým, který by vyloženě říkal, že ho otravovalo, že v projektu byl. Vždycky si z něho něco odnáší.

Co je pro mě vlastně šokující, smutné, je někdy vidět učitele, nebo někdy zástupce samospráv na prezentacích. Protože my si žijeme v takové bublince, že je to vlastně hrozně hezké, děti dělají hodnotné věci a něco se dozvídají a baví je to. A v některých případech pak být konfrontován s tím, že některým samosprávám je vlastně úplně jedno, co se v projektu dělo, ale potřebují fotku s logem, tak to je smutný. A bohužel přes tenhle projekt člověk vlastně pozná, byť zprostředkovaně přes koordinátory, velké množství učitelů z České republiky a chování některých z nich jak vůči mým kolegům, tak vůči jejich vlastním dětem, tu nedůvěru, kterou mají v děti, které učí. Když nám říkají, že se nemůžou zapojit do projektu, protože oni by teda chtěli, ale mají hrozně hloupé děti, které toho nejsou schopné. Tak to je asi na tom projektu nejhorší a děje se to v různých regionech a děje se to opakovaně. Často se to povede zlomit, že se zapojí a pak říkají, že ty děti jsou vlastně skvělé. Ale ta nedůvěra dospělých ve studenty je hrozná a mám pocit, že to nesu blbě. Jak jsem ještě relativně mladá, tak vím, že občas část té nedůvěry jde i vůči mně, tak na tohle jsem hrozně citlivá a stává se to.

Pavína Boháčková

Setkali jste se, popř. setkáváte se, s nějakými bariérami, či limity přijetí projektu ať už mezi pedagogy či žáky?

Veronika Stehlíková

Už moc ne. Zjistili jsme, že ten projekt už má velmi dobré jméno, což nás samotné vlastně překvapilo, že už jsou školy, které ten projekt znají a chtějí se do něj zapojit, protože je to takový ten dobrý, známý projekt a mnohem snáze se díky tomu oslovují nové školy. Už opravdu existuje reputace toho projektu. Zároveň nám velmi pomáhá dobré jméno Post Bellum, obvykle na to učitelé dobře slyší.

Bariéry jsou částečně v některých momentech finanční, ale to neberu, to je technická věc, protože projekt financují samosprávy. Z pohledu malých obcí není úplně laciný, takže tam bývá občas potíží sehnat financování, ale vždycky, když je vůle, tak se to nějak najde.

Spíš bývá někdy problém přesvědčit učitele, že byt' si myslí, že jejich děti toho nejsou schopné, tak toho schopné určitě budou. Nebo přesvědčit učitele, aby se vůbec pustili do té práce navíc, jsou prostě regiony, kde je to složitější a jsou regiony, kde je to snazší.

Pavčina Boháčková

Co považujete za nedostatek projektu? Vnímáte, že projekt má nějaká slepá či slabá místa?

Veronika Stehlíková

Ano, historický kontext. Projekt je totiž formulován tak, že historický kontext dodává především pedagog, protože naši koordinátoři jsou jenom z velmi malé části historici, těch je pár, na prstech jedné ruky. Mnohem častěji to jsou buď lidé ze vzdělávání nebo lidé se zájmem o komunitu, velmi často lidé, co pracovali v DDM apod., často jsou to studenti třeba žurnalistických oborů. Tudíž po těch koordinátorech to nemůžeme chtít a ani nechceme. Myslíme si, že koordinátor prostě koordinuje.

Nicméně učitel ten kontext ne vždy dodává. Je otázkou, jestli to trochu fláká, zároveň někdy jsou ty věci tak specifické, že si myslím, že je vlastně v pořádku, že tomu učitel nerozumí. Kvůli tomu má projekt zařazené exkurze, máme domluvené exkurze ve dvou archivech, a teď mluvím jenom za Prahu, regionálně to probíhá různě, v Praze chodíme do státního oblastního archivu na Chodovci a do Archivu bezpečnostních složek, plus do krypty chrámu svatých Cyrila a Metoděje,

kam chodí, měly by chodit primárně týmy, které mají příběh spojený s válkou. Exkurze jim trošku toho kontextu dodává, ale není konkrétní k jejich příběhu. Takže my jsme pilotně zkusili spustit možnost udělat online call s historikem, který by dopředu dostal téma, o kterém vypráví pamětník, aby se na něj nějakým způsobem připravil, trošičku shrnul, obzvlášť u regionálních věcí, tu situaci, odpověděl dětem na otázky apod. Nabízeli jsme to ve třech projektech, to znamená přibližně 30 týmům a vlastně se nikdo neozval, takže pilotáž jsme ve školním roce odvolali s tím, že zájem zřejmě není. A to ještě bylo částečně v Covidu, kdy online cally byly vlastně hrozně jednoduché. Chápu, že teď třeba donutit děti, aby si sedly odpoledne k počítači je složitější. Tehdy ty online věci běžely dobře, takže si myslím, že potřebujeme najít cestu, kde zdůrazníme, že je to důležité a která bude zároveň pro žáky a učitele přístupná. Mám pocit, že to v případě online callu brali jako spíše povinnost navíc než jako pomoc. Takže mělo by to být historicky fundovanější. U historického projektu to opravdu to zní blbě, ale mělo.

Pavčina Boháčková

Jak se projekt od začátku proměnil, jak se proměnily jeho cíle? Změnil se nějakým způsobem koncept vzdělávání Post Bellum obecně?

Veronika Stehlíková

Všechno se hrozně pořád vyvíjí, jakože v základu. Třeba u Příběhů našich sousedů bylo faktem to, že se natočí pamětník, a pak si děti zkusí něco vyrobit. Postupně se přidávaly workshopy, to znamená: Jak natočit pamětníka, Jak vyprávět příběh, ke kterým se proměňují metodiky. Snažíme se každý rok i od koordinátorů, i od učitelů zjistit příklady dobré praxe a přidávat, vyměňovat to. Máme i ohromný web, který se jmenuje Vyprávěj příběhy. Je to onlinová metodika určená od čtvrté třídy po předmaturitní ročník v různých variantách, která je vždycky založená na tom, aby děti nebo studenti natáčeli pamětníka, nějakým způsobem ho zpracovávali. Jsou to pracovní listy, metodické listy, výuková videa. To třeba vzniklo separé z nějakého evropského projektu pro učitele, kteří tohle chtějí dělat, ale třeba u nich Příběhy našich sousedů nejsou. Zároveň se to snažíme zpátky začlenit do Příběhu našich sousedů a s těmi metodikami a instruktážními videi pracovat.

Co se hodně proměňuje je větší zájem o mediální věci, výrazně roste technická zdatnost žáků, což znamená, že klasickým výstupem vždycky byla rozhlasová reportáž. Řekla bych, že ty jsou teď skoro možná už v menšině. Hodně frčelo video, když jsem poprvé koordinovala, což bylo před pěti lety. To bylo video na vzestupu, ale mezitím se připravily ještě workshopy animace a komiksu. Děti se o to snažily, tak jsme se snažili zareagovat. Animace teď frčí neuvěřitelně, je strašně oblíbená, protože vlastně to, co máme ve video workshopu spousta dětí už umí sama od sebe a vlastně chtějí dovednost navíc, což u té animace získáte, takže v tomhle se to liší.

Ale co se týče vzdělávacích cílů, snažíme se reagovat na témata, která buď víme od učitelů, anebo tušíme, že jsou ve výuce hůř postižitelná. To znamená, že máme např. programy k romskému holocaustu, který není úplně obvyklým tématem. Zároveň cílíme, teď mluvím spíš o vzdělávacích zážitkových workshopech, na různé věkové skupiny, takže máme i workshopy pro první stupeň, protože často jsou tyhle aktivity spojované spíš s osmičkou, devítkou, kde by to teoreticky měli brát v dějepise.

Zároveň pokud se objeví nové téma, třeba jsme dělali metodiky, workshopy k Ukrajině, začlenění, jednak k ukrajinské historii, máme metodický sešit letem světem ukrajinskou historií dvacátého století a zároveň nějaké workshopy podporující začlenění ukrajinských žáků v českých školách, ve kterých je částečně historický přesah, ale hodně jsou to vlastně společenské věci.

Takže se to posouvá, vyvíjí, co je zrovna potřeba a kde cítíme, že máme i my díru, i ti učitelé.

Pavlna Boháčková

Jak projekt propagujete?

Veronika Stehlíková

Máme rozvojáře, dokonce dva na plný úvazek zaměstnané kolegy, kteří objíždí jednotlivé radnice, případně i krajské úřady a projekt nabízí, což je zajištění financí a je to to naprosto zásadní. Máme brožuru, oni projekt představují poměrně často, obzvlášť na menších obcích, kde teď hodně běžíme. Vlastně ještě když jsem projekt před pár lety přebírala, tak tradiční bylo, že máme velká města, případně přifařenou menší obec a teď je ten projekt hodně regionálně

rozprostřený, takže jeden koordinátor má třeba šest vesnic a v každé jeden tým. Menší města a obce to dělají tak, že si prubnou jeden projekt, a když to bude dobré, tak by si zkusili další rok ještě víc týmů

Ale jsou to opravdu placení lidé, kteří se tím žijí. Zároveň se snažíme seč to jde pracovat s výstupy žáků. To znamená, že vždycky párkrát do roka jsou v rozhlase Příběhy dvacátého století, které jsou poskládané jenom z žakovských reportáží, je to speciální žakovský díl.

Animace mají sestříhané své animované pásmo, které se pouští. Protože nám to dělá Aero škola, tak v kině Aero, když bylo zažít město jinak, probíhá tahle propagace a možná se to povede dostat na Anifest do Liberce. Nemáme moc zatím propagaci pro videa, z čehož jsou většinou děti nešťastné. Očekávají, že když v rozhlase jsou reportáže, tak v České televizi samozřejmě poběží videa. A pak máme různé další spolupráce, třeba v magazínu Reportér teď druhý rok. V každém čísle je jeden pamětník, který byl zpracovaný dětmi a zároveň profesionálními sběrači. Měl by to být příběh spíš méně známý, takže to se objevuje. V regionálních periodikách vychází často tyto věci a máme třeba docela dobrou spolupráci s ČT Děčko, které nám točí různé reportáže, nejenom o Příbězích našich sousedů, ale i o nich.

Pavlína Boháčková

Jaká je vaše vize projektu do budoucnosti?

Veronika Stehlíková

Být na každé škole ideálně. Já teda tyhle velikášské sny tolik nemám, ale jo. Dostat se minimálně s nabídkou do všech regionů, kde to půjde, aby jenom z důvodu toho, že je nějaký region odříznutý, typicky Karlovarský kraj, o tu možnost nepřišel, což třeba v Karlovarském kraji to teď vypadá na tři projekty. Docela to běží. Nechceme být elitářští, že pražské týmy to dělají a ostatní ne. Takže ten regionální rozvoj je extrémně důležitý.

Potřebujeme nový web. Strašně. Nějak ho přemyslet, protože náš aktuální padá.

A chceme se, nebo já si myslím, že bychom se měli hodně zaměřit na spolupráci s koordinátory a víc pracovat na personální HR stránce. Pracují, to know how a pověst Post Bellum roznáší

desítky strašně skvělých lidí, o kterých si myslím, že někdy jsou v tom trochu sami, protože jich je hodně a, jako u každého projektu, rozvoj běží tak překotně, že ne vždycky stíháme doběhnout. Takže si myslím, že bychom možná potřebovali trošku stabilnější tým, větší support. A prostě se stane, že budeme nahrávat čím dál tím mladší pamětníky, což se děje úplně ve všech orálně historických projektech. Učitelé i děti jsou z toho občas nešťastní, protože všichni vlastně doteď čekají, že si nahrají veterána druhé světové války.

Trochu špatně se jim vysvětluje, že to se prostě nestane, takže obecně změnit mindset často i u koordinátorů, že strašně zajímavý příběh přece může mít člověk, který má šedesát a nemusejí hledat ty, kteří jsou v domově důchodců, je jim přes 90 a snad z nich něco vylámou. Takže jako nějaký posuny regionální.

Hodně velký switch v tom, na jaké období se vlastně primárně soustředíme a potřebujeme to prostě trochu vyfutrovat, udržet velký projekt. Dělá na něm spousta lidí a myslím si, že tomu má odpovídat podpora, kterou nabízíme. Já si myslím, že jako částečně odpovídá, ale měla by být větší, to jako беру já jako svůj cíl, proto o tom tak mluvím, to je teďka na tyhle prázdniny něco vymyslet.

Pavlína Boháčková

Chtěla byste ještě něco doplnit? Něco, co nezaznělo a mělo by?

Veronika Stehlíková

Co jsem neřikala a je důležité je, že je tam vlastně výrazné propojení s Pamětí národa, protože děti objevují fakt výborné příběhy. Tak buď si je dopředu vytipovává naše dokumentaristické oddělení a mnoho těch pamětníků se profesionálně přetáčí v eye direct, na kameru ve studiích, případně pokud ti lidé odmítnou, což občas dělají, nechtějí tuto velkou medializaci, tak se zpracovává alespoň ta dětská nahrávka. Tudíž na Paměti národa jsou opravdu stovky nahrávek. Stovky těch textů vychází reálně z příběhů dětí. Přijde mi skvělé, že se snažíme pracovat s tím, aby ten projekt neskončil tím, že děti něco nahrají a mají radost, ale aby se to vrátilo buď formou metodických sešitů, anebo se to stalo součástí Paměti národa. Tedy ta jejich práce reálně nekončí tím školním projektem, ale má vlastně velký přesah. To jsem, myslím, neřikala a je to důležité.

Dotazník pro rozhovor s Johanou Jonákovou

- Proč se vaše organizace rozhodla organizovat edukační projekt? Jaká byla motivace?
- Jaké jsou vzdělávací cíle vašeho orálně-historického projektu? Jaké znalosti a dovednosti by si měli žáci osvojit?
- Co považujete za nedostatek projektu? Vnímáte, že projekt má nějaká slepá či slabá místa?
- Jaký pozitivní moment/zkušenost z praxe projektu vám utkvěla?
- Jaký negativní moment/zkušenost z praxe projektu vám utkvěla?
- Setkali jste se, popř. setkáváte se, s nějakými bariérami, či limity přijetí projektu ať už mezi pedagogy či žáky?
- Jaká je vaše vize projektu do budoucnosti?
- V čem je váš projekt specifický? Na jaký projekt navazujete, či v čem se formativně liší? (co ostatní dělají hůř nebo lépe, zahraniční inspirace)
- Jakou roli by podle Vás měla orální historie hrát během školní výuky?
- V čem jsou ženské pamětnice odlišné, specifické, jiné než mužští narátoři?
- S jakou edukační perspektivou projekt vznikl, jak se změnil původní návrh projektu a finálová podoba
- Jak se změnil koncept vzdělávání organizace od začátku jejího fungování?

Rozhovor s Johanou Jonákovou 16. 5. 2023

Pavčina Boháčková

Proč se vaše organizace rozhodla organizovat edukační projekt? Jaká byla motivace?

Johana Jonáková

Bez ohledu na to zaměření? Jako proč vůbec vzdělávací projekt? To možná nejde úplně oddělit, ten obsah od té formy. Každopádně jedna část témat v Gender Studies jde do vzdělávání, do odbourávání genderových stereotypů nebo narušování všeobecných stereotypních představ o ženách a mužích. To znamená, že Československo v paměti žen do toho vlastně úplně přesně zapadá, protože je to jedno z těch našich témat.

Pavčina Boháčková

Jaké jsou vzdělávací cíle vašeho orálně-historického projektu? Jaké znalosti a dovednosti by si měli žáci osvojit?

Johana Jonáková

Ten projekt je doplňkový, není všeobjímající a jsme si velmi reálně vědomi toho, kolik zbývá vyučujícím na základních školách pro období Československa 1945-1989 času. Takže vnímáme, že je to doplněk pro studium nebo pro výuku. A cílem je získat různé perspektivy nebo náhledy na to, jak pracovat, nebo jak vyprávět příběh Československa let 1945 - 1989.

Pavčina Boháčková

Co považujete za nedostatek projektu? Vnímáte, že má nějaká slepá nebo slabá místa?

Johana Jonáková

V podstatě to, co jsem říkala před chvílí, tak to určitě je nějaké omezení - kolik vyučující mají času na práci pro soudobé dějiny. Na druhou stranu to pro nás byla výzva, že jsme se pak nezaměřovali pouze jenom na dějepis, ale že tu práci je možné využít i v češtině nebo třeba v základech společenských věd, nebo člověk a jeho svět. Co je slabé místo nebo věc, kterou určitě ještě v současné chvíli řešíme, protože ten projekt není dlouho ukončený, je rozšiřování povědomí o tom, že se to dá použít.

Pavčina Boháčková

Jaký pozitivní moment/zkušenost z praxe projektu vám utkvěla?

Johana Jonáková

Mám takovou příjemnou nebo zajímavou zkušenost, když docházelo k pilotáži toho skoro hotového materiálu pro děti, které to dělaly na základkách. Měli jsme zpětnou vazbu od jedné vyučující, že si třeba vůbec neuměly představit tu běžnou realitu, včetně třeba, nevím, menstruačních pomůcek, jak vlastně vypadaly. Ty holky byly vlastně dost zděšené, co se používalo vlastně v nedávné době. To není nějaký středověk, to je generace jejich babiček nebo u některých i matek. Takže ta vazba na každodennost, že si ty děti nebo mladí dospělí uvědomili: aha, tak takhle to jako bylo. Takový aha moment možná pro ně.

Pavčina Boháčková

Jaký negativní moment/zkušenost z praxe projektu vám utkvěla?

Johana Jonáková

Taky negativní? No, překvapující možná, protože jsme tam měli příběh jedné paní, Marie V., který jsme opravdu dělali na začátku, takže ho znám hrozně do detailu. Byl to totiž takový náš pilotní příběh. Tu paní, je narozená ve 30. letech a pochází z hrozně chudých poměrů, v padesátých letech ji režim vytáhnul a umožnil jí studium a ona i vystudovala vysokou školu a začala dělat manažerskou pozici v zemědělství, to znamená příklad opravdu té úspěšné emancipace. Na druhou stranu byl její osobní život poznamenán tím, že se její druhý syn narodil a byl hluchý. Nebo on, když se narodil, tak nebyl, ale proběhla tam nějaká nemoc, kvůli které on potom ohluchnul jako malé miminko. A ona stála před rozhodnutím, co s ním. A rozhodla se ho dát, nebo ta rodina se rozhodla využít služeb Holečkova ústavu tady v Praze. Je to škola a internát pro neslyšící. Ten chlapeček tady měl babičku, která s ním udržovala kontakt, ale on tady byl na intru a vlastně byl malé dítě. A když děti ten příběh slyšely, tak tu paní velmi odsoudily. Odsoudily jí za to, že se mu nevěnovala, že z jejich pohledu upřednostnila kariéru a nevěnovala se tomu dítěti. A vlastně řekly něco v tom duchu, že by s ní nechtěly kamarádit, nebo že by

nechtěly, aby ji znaly, měly ji za kamarádku. Já to vnímám samozřejmě jako dost důležitý element té vyučující, která tam v tuhle chvíli možná mohla zasáhnout, nebo nějakým způsobem klást otázky. Aby i z nějakého metodologického a výukového pohledu se proti té paní, která prostě mluví zcela otevřeně, tak aby se proti ní a příběhu neobrátil nějaký hate, i když třeba ta paní už není na naživu.

Pavčina Boháčková

Setkali jste se, popř. setkáváte se, s nějakými bariérami, či limity přijetí projektu ať už mezi pedagogy či žáky?

Johana Jonáková

Já teď mám tu vazbu ještě v době, kdy vlastně projekt dojížděl, to znamená, že jsme ještě dělali nějaké úpravy a těmi limity byl zvuk, který jsme opravdu ještě dodělávali na poslední chvíli, protože ty rozhovory jsou poměrně staré nebo z devadesátých, z nultých let. Mobily nebyly, takže se točilo na minidisky nebo na kazety. A přestože jsme se snažili to opravdu pěkně stáhnout a pracovat s tím, tak se ukázala potřeba dočištění. Zvuková stopáž musela projít ještě dalším, několikfázovým čištěním, protože ta audio část je opravdu nosnou částí příběhu. A v okamžiku, kdy školy nemají dobrý hardware, mají jenom takové ty malé repráčky, tak z nich to opravdu bylo strašně špatně slyšet. Takže tohle byla nějaká bariéra a zpětná vazba: je to blbě slyšet a něco s tím dělejte.

Pavčina Boháčková

Jakou roli by podle vás měla orální historie hrát během školní výuky?

Johana Jonáková

Je to skvělý způsob, jak umožnit dětem, aby se šly zeptat a aby mluvily se svými prarodiči, rodiči, příbuznými, babičkami, tetičkami a je to skvělá možnost, jak si to skrze nějakou metodu zkusit. Myslím, že je úplně něco jiného, když si jdete popovídat s babičkou nebo s dědou a řeknete: tak mi povídej o svém mládí, v okamžiku, kdy si to nahráváte a kdy to má nějaká pravidla, kdy já se ptám a ty odpovídáš a odpovídáš mi jenom na to, na co já se ptám, neodbočuješ. A pak si to musím přepsat. Myslím si, že každý mladý člověk nad tím jinak

přemýšlí, když to jednak slyšíte, když vám to ten druhý říká, pak to musíte přepsat, pak s tím třeba ještě pracujete nějak ve škole. Takže pro mě je to vlastně i způsob nějaké mezigenerační solidarity, naučit se naslouchat druhým.

Pavčina Boháčková

V čem jsou, podle vás, ženské pamětnice odlišné, specifické, jiné než mužští narátoci?

Johana Jonáková

Jsou jiné v tom, že často popisují právě tu každodennost, že se až tak nedotýkají, pokud se jich explicitně nezeptáte, velkých dějin. Prostě když se dostanou k šedesátému osmému a zrovna třeba v té době měly malé děti, tak to reflektují často skrz ten osobní příběh: já vlastně jsem řešila dítě a vůbec jsem neřešila nějaký politický události. Zatímco, a to je teda vlastně ze zkušenosti spíš mých starších kolegyň, třeba i metodičky projektu Dany Musilové, protože my jsme s těmi mužskými rozhovory vlastně nepracovali, takže tady ta zkušenost je její, je zprostředkovaná, kdy ona říká, že muži se víc vymezují, nebo vyprávějí i o tom, co se dělo politicky, jaký tady byl režim víc než o svém konkrétním životě, o své rodině, o dětech a každodennosti.

Pavčina Boháčková

S jakou edukační perspektivou váš projekt vznikal? Změnil se nějak původní návrh projektu a finálová podoba?

Johana Jonáková

I s ohledem na to, že my jsme prostředky na vytvoření projektu získali z grantů, které poskytla Evropská unie a šlo to přes MŠMT, přes ministerstvo školství, jsme se až tak moc nemohli odchýlovat. Takže ta základní kostra tam opravdu zůstala, což byly ty příběhy, na které se potom navazovala témata, ten kontext. Ale dílčím způsobem se to proměňovalo. Určitě jsme měli naplánované mít animaci, mít ilustrátory a ilustrátorky, které to budou zpracovávat, aby to bylo přístupné pro naše publikum. Takže to bylo naplánované od začátku. Ono v okamžiku, kdyby sis tohle naplánovala, najednou to tam chtěla dát a neměla to v rozpočtu, tak by to byl docela zásadní problém. Proto je to potřeba hodně dopředu předvymyslet, i když nevíte, jestli ten projekt bude podpořený nebo ne. Ale ta základní kostra tam byla.

Mysleli jsme si, že příběhy budou udělané formou automatu, že se bude možné rozhodnout jakým způsobem, kam chcete jít, což se vlastně neukázalo dobré a vůbec to nekorespondovalo s orální historickou metodou. Nové tam třeba je, a to se taky vlastně spíš reagovalo na požadavky a domlouvání se s vyučujícími, že např. nešlo zkrátit příběh, který má normálně dvě hodiny, na kratší čas než 12-15, minut, což už stejně je dlouho v té výuce. Proto jsme pak příběhy zpracovávali nebo rozkouskovávali na kapitoly, kde bylo možné pracovat. Úkoly jsou taky navázané nejenom na celý příběh, ale jenom na některé ty kapitoly. Takže to byla spíš taková didaktická reakce na didaktické potřeby. Co bylo poměrně nové, byla časová osa, kterou jsme vytvářeli opravdu interaktivně. Říkali jsme si, že by bylo opravdu zajímavé ukázat ten jednotlivý život v porovnání velkých dějin a zasadit ho do kontextu toho, co se dělo. Jednak velké milníky, ale potom i milníky v ženských dějinách nebo v těch dějinách, které se týkaly právě té každodennosti. Tak to byly takové zásadní změny, se kterými jsme nepočítali. Pak samozřejmě některé další věci, např. některé příběhy jsme zkrátka nemohli použít, protože nebyly technicky zpracovatelné, jak jsem mluvila o té technické stránce věci, na co se to nahrávalo. Třeba v jednom příběhu, který byl strašně zajímavý, zkrátka pořád ťukal nějaký kazeťák. Nedalo se to z toho dostat a člověk by už po 10 vteřinách prostě skočil z okna. Takže to třeba byl taky nějaký limit.

Pavína Boháčková

V čem je váš projekt specifický? Na jaký projekt navazujete, či v čem se formativně liší? Měli jste např. zahraniční inspiraci?

Johana Jonáková

Máte pravdu, jak jste se ptala, proč jsme si zvolili edukativní projekt, když jsme s ním až tak neměli předchozí zkušenosti. To znamená, že první část naší práce byla hodně zaměřená na rešeršování, jaké existují současné vzdělávací aplikace a co se dá použít, jak se inspirovat. A teď nemyslím, že bychom to okopírovali, ale spíš zjistit, co funguje. Co nám opravdu hodně pomohlo, byl tým, který na Ústavu pro studium totalitních režimů, ÚSTRU, dělal History lab. To znamená, oddělení vzdělávání dělalo aplikaci History lab a právě jejich zkušenosti, protože v

době, kdy my jsme začínali, už History lab fungoval, a kdo nám opravdu velmi pomohl, byl Kamil Činátl, který si s námi párkrát sednul a vedl nás tím didaktickým i metodologickým pohledem. Kdo je tedy cílový uživatel, uživatelka a pro koho to je? Je to pro obyčejné učitele, kteří si nechtějí nic hledat, nebo pro ty hodně zapálené? Takže to si pamatuji, že byl velký, velký posun. A vlastně i další kolegové pana Činátla z toho oddělení, se kterými jsme měli konzultace nebo debaty, to bylo velmi nosné.

Pavína Boháčková

Máte nějakou vizi projektu do budoucnosti?

Johana Jonáková

Je zajímavé, že se ptáte, protože zrovna zítra mám schůzku s kolegou, s Janem Dufkem, který dělal kreativní část. Říkali jsme si, že si musíme sednout a de facto se fakt zamyslet nad nějakým marketingem a jak dál. Ta původní představa byla, že budeme úzce spolupracovat s oddělením vzdělávání ÚSTRU, jenže ten je teď v rozkladu a bůhví, jestli ještě nějaké oddělení vzdělávání v tuhle chvíli je. Takže tam já jsem byla i v kontaktu s panem Čenkem Pýchou, kdy jsme se domlouvali, že bychom mohli nějakým způsobem spolupracovat v rámci Dějepisu 21+ a třeba s nimi i vyjet a vlastně navázat na ty jejich znalosti a kontakty, trochu s nimi spolupracovat. Což se vlastně hezky prolínalo, protože team Gender Studies komentoval učebnici soudobých dějin pro devátou třídu, takže ta genderová linie procházela ještě jiným způsobem než přes tento vzdělávací projekt, což vlastně moc nevím, jak to tam budete moct použít...

Představa byla dobrá, chtěli jsme mít třeba i workshop na letní škole, který už jsme měli minule v rámci letní školy, který byl skvělý a myslím si, že to bylo pěkné a i nám to hodně dalo. Tak teď je takový bod 0 trochu. Nebo ne bod 0, to určitě ne, ale jsme trošičku paralyzovaní jiným subjektem nebo kontextem.

Pavína Boháčková

Napadá mě ještě jedna otázka, která možná trochu odstupuje od toho, o čem jsme doteď mluvili. Jak se změnil koncept vzdělávání organizace od začátku jejího fungování?

Johana Jonáková

Myslím si, že změnil. Já tady zase nejsem až tak dlouho, ale vnímám, že vzdělávání je stěžejním tématem, stejně jako třeba trh práce, relativně krátkou dobu, třeba pět let. Ale zase teď se sama popřu, protože vždycky tady byly snahy o edukaci, vždycky to strašně záleží na financování, jestli se nám podaří fundrizovat a získat prostředky zrovna na tuto oblast. To znamená, že, teď nevím, to byl asi rok, můžu se podívat, vznikla v jednom projektu metodika na projektový den, jak pracovat s genderově senzitivním kariéerním poradenstvím. S tou metodikou se pak jenom pracovalo v podstatě podobně jako teď s tím projektem. Šířili jsme ji, pak se nám podařilo získat peníze na dotisk. Vždycky je to v takových vlnách, ale myslím si, že si to vzdělávání cílí na nestereotypní volbu povolání a vůbec odbourávání genderových stereotypů ve vzdělávání. A co se týká té historické části a vůbec nějaké zprostředkování informací vzdělávacím subjektům nebo dětem, mladým dospělým, co se týká ženské historie, tak to je podle mého teď spíš otázka taky 4-5 let.

Pavčina Boháčková

To byla moje poslední otázka. Chtěla byste ještě něco dodat? Něco, co nezaznělo a myslíte si, že by zaznít mělo?

Johana Jonáková

Chtěla jsem dodat možná někdy ze začátku, když jste se ptala na vzdělávací cíle, že tam bylo strašně důležité se pořád vztahovat, a možná to byly i nějaké limity, k tomu, kdo je tím publikem. Že to jsou základní školy, že i jazyk, který člověk volí, musí být takový, aby to dítě pochopilo. Tím nechci vůbec z devátáků, 14/15letých mladých lidí dělat hloupé lidi, to vůbec ne. Ale je potřeba znát ten kontext, co vlastně oni vědí. Jinak bychom určitě pracovali s gymplem, s nějakým výběrovým seminářem lidí, kteří se o to zajímají. Ale my jsme vlastně potřebovali uzpůsobit tu naši výukovou platformu i pro děti, které se o dějepis vůbec nezajímají. Právě proto ta kombinace audia s obrázky, plus ještě třeba titulky, aby si to děti mohly třeba přečíst. Hodně jsme třeba řešili texty, aby nebyly složité, aby to nebyly akademické texty, aby to bylo opravdu formou odrážek, aby to bylo rychle k přečtení i třeba pro kantory, kteří samozřejmě ten kontext

mají, ale když se připravují. Pro ty bychom to i rádi směřovali a nabízeli jako formu nějakého suplování, když jdete do dějepisu nebo do češtiny. Nemusíte dětem pouštět nějaký random film, ale pustit jim třeba tohle a pracovat. Můžete si stáhnout texty, můžete je rozstříhat a říct: pojd'me to teda dát dohromady. A vlastně máte hezkou hodinu, 45 minut. Můžete se na to opravdu kouknout den předtím, nemusíte si nic složitěho chystat. Máte to na jedné stránce. Takže teď ta výzva je, jak to k těm kantorům dostat. Jsme si vědomi, a proto jsme chtěli pracovat s ÚSTRem, že těch materiálů je hodně, jsou roztráštěné, tak aby ti kantoři věděli, kde to najít a aby se z toho nezbláznili.

Dotazník pro rozhovor s Jiřím Hlaváčkem

- Proč se vaše organizace rozhodla organizovat edukační projekt? Jaká byla motivace?
- Jaké jsou vzdělávací cíle vašeho orálně-historického projektu? Jaké znalosti a dovednosti by si měli žáci osvojit?
- V čem je váš projekt specifický? Na jaký projekt navazujete, či v čem se formativně liší? (co ostatní dělají hůř nebo lépe, zahraniční inspirace)
- Co považujete za nedostatek projektu? Vnímáte, že projekt má nějaká slepá či slabá místa?
- Jaký pozitivní moment/zkušenost z praxe projektu vám utkvěla?
- Jaký negativní moment/zkušenost z praxe projektu vám utkvěla?
- Setkali jste se, popř. setkáváte se, s nějakými bariérami, či limity přijetí projektu ať už mezi pedagogy či žáky?
- Podle jakých kritérií určujete kvalitu studentských výstupů v projektu? Co je podle Vás kvalitním výstupem?
- Jak se projekt změnil od začátku svého fungování? Změnily se nějakým způsobem jeho hodnoty, cíle?
- jak se změnil koncept vzdělávání organizace od začátku jejího fungování?
- Jakým způsobem a do jaké míry propagujete svůj projekt?
- Jaká je vaše vize projektu do budoucnosti?

Rozhovor s Jiřím Hlaváčkem 17. 5. 2023

Pavčina Boháčková

Proč se vaše organizace rozhodla organizovat edukační projekt? Jaká byla motivace?

Jiří Hlaváček

Jaká byla motivace? Já jsem tehdy nebyl ještě ve výboru, ale byl jsem jedním z prvních, kdo byl v té soutěži oceněný. Myslím si, že celkově byla snaha začít nějak působit na tu nejmladší generaci. Postupně se soutěž rozšířila i na základní a střední školy, ale původní snaha byla ocenit mladé nadějně studenty a studentky, aby je to motivovalo pokračovat dál ve studiu nebo ve výzkumu.

Pavčina Boháčková

Na to navazuje moje druhá otázka, možná se bude trochu překrývat s tou první. Jaké jsou vzdělávací cíle vašeho orálně historického projektu, jaké znalosti nebo dovednosti by si měli žáci osvojit?

Jiří Hlaváček

My to nemáme primárně postavené jako projekt, máme soutěž, kde samozřejmě záleží na tom, odkud se ty studenti, studentky hlásí. Takže spíše je cílem ocenit výstup než nějak školit v metodě orální historie. My je vlastně ani školit nemůžeme, studenty přihlašují pedagogové, pedagožky, případně vedoucí prací z vysokých škol. Takže naším cílem je ocenit práce, které jsou po metodologické, teoretické stránce správné nebo jsou nějak inovativní, přínosné. Ale nemáme workshopy nebo školení týkající se orální historie. Měli jsme ambici začít je dělat pro pedagogy, ale nakonec jsme došli k tomu, že na to nemáme personální kapacity. Ale je tady řada dalších organizací, která se tomu věnuje.

Pavčina Boháčková

V čem je váš projekt specifický? Na jaký projekt navazujete, či v čem se formativně liší? Měli jste nějakou zahraniční inspiraci?

Jiří Hlaváček

Já si nejsem jist, jestli to někdo dělal v době, kdy jsme to začali dělat my. Možná budete mít lepší představu vy, jestli jsme byli mezi prvními nebo ne. Zahraniční inspiraci nemáme, nevycházeli jsme z nějakého vzoru. Mezinárodní asociace orální historie podobnou cenu neuděluje. Mají grantové projekty a podporu pro specifické typy výzkumu, třeba krizová orální historie atd. Takže spíš bylo inspirací, co se dělo v jiných oborech, typicky v historii existuje Cana Josefa Pekaře apod. Ale myslím, že původní výbor ani tehdy nezkoumal kritéria, co bychom chtěli dělat jinak, než dělají ostatní. Prostě jsme si řekli, že tady vznikají práce mladé generace a bylo by dobré ocenit ty nejlepší.

Pavčina Boháčková

Co považujete za nedostatek projektu? Vnímáte, že má nějaká slepá či slabá místa?

Jiří Hlaváček

Určitě bychom mohli investovat nějakým způsobem víc do propagace, protože počty přihlášených prací, jak jste asi viděla, nejsou nijak závratná. Na druhou stranu orální historie je specifická metoda, každý s tím nějak pracuje. Některé práce nejsou ani vyloženě historické, nebo tam metoda hraje jen doplňkovou roli.

Pavčina Boháčková

Jaký pozitivní moment nebo zkušenost z praxe projektu vám utkvěla?

Jiří Hlaváček

Když se začaly objevovat první práce, které se posouvaly do té interpretační roviny. Skutečně je to vidět třeba už i na těch pracích ze základních škol. Tolik ještě ne, ale na středních školách, kde studenti nejen, že natočí rozhovor, většinou s někým ze své rodiny, ale kde je také nějaká snaha to téma kriticky uchopit. To když se začalo objevovat, což bylo až někdy ve druhém, třetím ročníku, tak jsme si říkali, že je to na dobré cestě, kdy se začíná česká orální historie srovnávat s tím zahraničním trendem, kdy to není jen o tom vytvořit nějaký pramen, zachytit nějaká svědectví, ale že je tu snaha s tím nějak pracovat dál. A potom takový druhý velký moment bylo zapojení základních škol a vůbec zpracovávání multimediálních výstupů. Možná jste si všimla, že

ty práce mohou být např. studentské filmy. To jsme si taky říkali, že je dobře, že je vidět, že s technologiemi nějakým způsobem mladá generace vyrůstá, že je schopná dělat takovéto výstupy, které nejsou úplně běžné pro vysokoškolské prostředí.

Pavína Boháčková

Jaký negativní moment/zkušenost z praxe projektu vám utkvěla?

Jiří Hlaváček

Někdy je těch prací skutečně málo a někdy nejsou ani tak dobré, aby vůbec stály za přihlášení. Vždycky nás samozřejmě mrzí, když nějaká kategorie není vůbec vypsána nebo se v ní neudělí ocenění, což už se nám několikrát stalo. Buď se nesešlo těch prací tolik, anebo se udělila čestná ocenění za to, že někdo projevil snahu, ale nešlo o nějaký excelentní výstup.

Pavína Boháčková

Setkali jste se, popř. setkáváte se s nějakými bariérami či limity přijetí projektu, ať už mezi pedagogy nebo žáky?

Jiří Hlaváček

Ne, myslím si, že jsme nenarazili na nic, co by představovalo problém. Nejhorší je to PR. Nepatříme mezi větší organizace, které mají vyšší členské příspěvky nebo další finanční možnosti, takže jsme neuvažovali o tom, že bychom si platili třeba reklamu na sociálních sítích. Snažíme se vždycky rozeslat informace na MŠMT a samozřejmě na vybrané školy, které se do projektu pravidelně zapojují a potom všude, kde to lze zveřejňovat. Ale nemáme placenou reklamu, což si myslím, že ovlivňuje dosah výzvy a ve výsledku i počty přihlášených prací.

Pavína Boháčková

Podle jakých kritérií určujete kvalitu studentských výstupů v projektu? Co je podle vás kvalitním výstupem?

Jiří Hlaváček

To souvisí s kritérii hodnocení, které jsou nastaveny. Jde nám především o obsah, formu a originalitu. Klíčové je pro nás dodržení metodologie výzkumu, která musí odpovídat domácím i zahraničním standardům orální historie. Takže určitě bezpodmínečně nutný je pro nás

informovaný souhlas, dodržení klasického schématu, tzn. Že se jedná o narativní rozhovor a polostrukturovaný rozhovor. Samozřejmě, že je to opravdu nahrané, že nejde jen o nějaké poznámky z rozhovorů. Potom je důležitá originalita, když se zpracovává téma, které je zajímavé. Samozřejmě nejčastěji se jedná o velké dějinné události a jejich pamětnické reflexe, což se začalo také proměňovat v posledních letech. Někdy na začátku bylo typické, že se práce zaměřovaly na srpen 1968 nebo listopad 1989, ale teď se např. v posledním ročníku objevily už i jiná témata nebo studentský film reflektující pandemii Covid-19. To bylo oceněné i za tu originalitu, že je to výzkum, který probíhá teď, týká se něčeho aktuálního a využívá metody rozhovoru.

Pavlína Boháčková

Jak se projekt změnil od začátku svého fungování? Změnily se nějakým způsobem jeho hodnoty, cíle?

Jiří Hlaváček

Určitě jsme to postupně dost vylepšili oproti začátku, kdy to mělo spíš takovou symbolickou roli. Postupně začala klesat snaha o finanční ohodnocení, které se pořád upozadňuje. Naopak, usilujeme o to, aby to bylo spíše prestižní ocenění, což zpočátku tím, že COHA byla nově založená organizace úplně možné nebylo. Teď už přece jen máme za sebou víc než 15 let. To je jedna věc. Druhá věc je, že se to i zprofesionalizovalo. Ceny se vyhlašovaly vždycky na Valném shromáždění, během covidu to bylo tady v ústavu. Snažíme se vždy, aby ocenění předávaly authority v oboru. Změnil se i název. Původně to byla v uvozovkách „jen“ soutěž o nejlepší cenu realizovanou metodou orální historie, teď je to Zlatý diktafon. To znamená, že jsme se nějak posunuli i v tom, jak tu soutěž prezentovat. Máme nové diplomy, nové desky, je to všechno takové slavnostnější, než to bývalo, takže určitě už to má, po vojensku bychom řekli, štábní kulturu.

Pavlína Boháčková

Jak se změnil koncept vzdělávání organizace od začátku jejího fungování?

Jiří Hlaváček

Co přesně si představit pod konceptem vzdělávání? Jako COHA to sice máme nějakým

způsobem zakotvené ve stanovách, ale naším cílem je spíš být takové to klasické stavovské profesní sdružení, to znamená dohlížet na to, aby se ta metoda dělala správně, nastavovat nějaké standardy. Ale na vzdělávání je tady vlastně jednak Centrum orální historie, a potom na Fakultě humanitních studií Univerzity Karlovy samostatný navazující magisterský obor. Takže COHA je spíš takový prostor pro setkávání, sdílení zkušeností a předávání poznatků z výzkumu. Vedle toho organizujeme konference a workshopy. Ale pořád ještě jsme daleko od toho původního cíle dělat skutečně edukační workshop. Samozřejmě přednášíme orální historii, kde se dá, ať už za asociaci, ústav nebo školu, ale nemyslím si, že úplně primárně. To je možná to, v čem naše organizace pokulhává. Všichni jsou velice vytížení, takže nemají ještě čas pořádat bokem podobné akce, protože každý z nás to vlastně v rámci té své práce dělá. Asociace je jenom nadstavba, která má lidi spíše sdružovat a umožňovat vzájemné sdílení zkušeností, než abychom usilovali o to, že zajistíme, aby všichni pedagogové, pedagožky v České republice na základních a středních školách absolvovali kurz orální historie. To si myslím, že supluje jiné organizace a není to úplně naším cílem.

Pavlna Boháčková

Jaká je vaše vize projektu do budoucnosti?

Jiří Hlaváček

Určitě zapracovat na té propagaci, protože po formální stránce už je soutěž poměrně ukotvená, fungující. Samozřejmě budeme rádi, když těch prací bude více, byť přiznávám, že je pak docela náročné to vyhodnocovat, člověk s tím stráví dost času. Ale samozřejmě bychom si přáli, aby prací bylo co nejvíce, aby se nám podařilo získat grantové prostředky třeba za to studenty více ocenit, což by je mohlo motivovat, a rozjet i to případné vzdělávání.

Teď jako asociace usilujeme o organizaci příští mezinárodní Konference orální historie, která by se konala zase v Praze. Vracelo by se to po nějakých 15 letech, což by také umožnilo tu metodu zpropagovat.

Takže za nás je teď soutěž funkčním modelem, který je momentálně v podobě, v jaké jsme chtěli, aby byl. Ale samozřejmě, pokud po nás přijde další výkonný výbor, tak to může celé překopat a

vymyslet třeba nové kategorie nebo nová kritéria hodnocení. Ale to, že jsme soutěž dokázali dostat do podoby, že pokrývá všechny stupně vzdělávání, považuji za úspěch. V prvním ročníku se vyhodnocovaly jenom bakalářky a diplomky, vlastně v té vysokoškolské kategorii lze přihlašovat i disertační práce, ale to se tolik neděje. Dizertace jsou většinou špalky, které pečlivě prostudovat, by stálo čas všech ve výboru.

Pavína Boháčková

Chcete na závěr cokoliv doplnit? Něco, co nezaznělo, ale myslíte, že by zaznít mělo?

Jiří Hlaváček

Nepotřebuji nic doplnit.